

ронні відомства в інформаційному плані розвиваються автономно. Інформаційно-пошукові системи (про злочинні організації, про їхніх лідерів, про корупційні зв'язки, про бойові структури й ін.) у різних суб'єктах оперативно-розшукової діяльності між собою не пов'язані і створюються за різними критеріями, без урахування міжнародних стандартів.

На наш погляд, сьогодні назріло питання про створення надвідомчого органа координації суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в боротьбі з організованою злочинністю, що повинний входити в структуру Адміністрації Президента України. Це дозволить систематизувати дані в оперативно-розшуковому інформаційному просторі, усунути міжвідомчу конкуренцію, відробити чіткі механізми взаємодії по резонансних кримінальних справах і технології ліквідації конкретних злочинних об'єднань, визначити єдину стратегію суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в боротьбі з організованою злочинністю, корупцією, тероризмом і незаконним обігом наркотиків в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриненко І. Наркобізнес та національна безпека. - Київ: Сфера, 2002. -211 с.
2. Кувалдин В. Глобализация - светлое будущее человечества? // НГ-Сценарий -2000. -№ 9. -С.5.
3. Тревоги мира. Социальные последствия глобализа-

ции мировых процессов: Доклад ЮНРИСД (НИИ социального развития при ООН). -М. Ин-т этнологии и антропологии РАН, 1997.

4. Овчинников В.С. XXI век против мафии. -М.: ИНФРА-М, 2001. -148 с.
5. Парин А.С. Глобальное политическое прогнозирование в условиях стратегической нестабильности. -М.: Эдиториал УРСС, 1999. -162 с.
6. Майданик К.Л. Современный системный кризис мирового капитализма и его воздействие на общество периферии (Латинская Америка) // Постиндустриальный мир и Россия. -М.: Эдиториал УРСС, 2001. -304 с.
7. Уильямс Н., Уоллер Ф., Роузт Д. Полная хронология XX в. -М. Вече АСТ, 1999.
8. Гренвилл Дж. История XX века Люди. События. Факты. -М.: Аквариум, 1999.
9. Монтес М.Ф., Попов В. В. «Азиатский вирус» или «голландская болезнь»? Теория и история валютных кризисов в России и других странах: -М.: Дело, 1999. -С.104-105.
10. Бандурка А.М., Друзь В.А. Психология власти. - Харьков: Университет внутренних дел, 1999. -325с.
11. Кастельс М. Глобальный капитализм и новая экономика: значение для России // Постиндустриальный мир и Россия. -81 с.

Надійшла до редколегії 03.07.2003

КАЛИНОВСКИЙ В.Б. ТРАНСНАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗОВАННАЯ ПРЕСТУПНОСТЬ И НАРКОБИЗНЕС: ПРОБЛЕМЫ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рассмотрены особенности слияния коррупции и наркобизнеса на современном этапе развития общественного отношения и организация мировым сообществом мер противостояния глобальной преступности.

KALINOVSKY V.B. THE TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND NARCOTIC BUSINESS: PROBLEMS OF LAW-ENFORCEMENT ACTIVITY

Features of merge of corruption and narcotic business at the present stage of development of the public attitude and the organization by the world community of measures of an opposition of global criminality are considered.

УДК 349.3(477)

М.М. КЛЕМПАРСЬКИЙ

Національний університет внутрішніх справ

СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕРМІНІВ “СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ” ТА “СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ” В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Досліджені особливості та шляхи подальшого розвитку понять “соціальний захист” і “соціальне забезпечення” у законодавстві держави.

Новітні політичні та економічні умови існування суспільства та забезпечення його належної життєдіяльності потребують і відповідного перегляду багатьох правових відносин, що діють у суспільстві. До прийняття 28 червня 1996 року Конституції України, у державі існувало тільки соціальне забезпечення непрацездатних. Однак політичні

та економічні реформи, що здійснюються в Україні, вносять багато коректив до сфери регулювання соціального забезпечення населення. Нині діюча Конституція України визначає пріоритет людини над іншими відносинами, існуючими у суспільстві; завдяки Конституції людина визнається найголовнішою соціальною цінністю, і в дер-

жаві створюються умови для забезпечення реалізації громадянами своїх законних прав, свобод та інтересів. Одним із таких прав є право громадян на соціальний захист [1]. Саме тому, першочергове завдання для держави - це формування нової національної системи соціального захисту населення щодо створення умов для достатнього життєвого рівня людини. В останній час законодавство про соціальне забезпечення в Україні суттєво просунулося вперед, і якщо в сучасній науковій літературі досить повне висвітлено зміст соціального забезпечення, то поняття "соціальний захист", як правова категорія, поки ще не визначено, й у цьому напрямі робляться лише перші кроки.

Виходячи зі змісту ст.46 Конституції України, соціальний захист включає в себе і термін "соціальне забезпечення", тобто соціальний захист - це поняття ширше, що містить в собі елементи, які не входять до складу соціального забезпечення. У зв'язку з цим завдання правової науки полягає в тому, щоб визначити та обґрунтувати це поняття.

Термін "соціальне забезпечення" означає форму матеріального забезпечення непрацездатних; він офіційно закріплений у міжнародному Пакті про економічні, соціальні та культурні права, ухвалений Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. У ньому йдеться про те, що "держави визнають право кожної людини на соціальне забезпечення" [2]. В Україні терміни "соціальне забезпечення" та "соціальний захист" застосовуються в Концепції соціального забезпечення громадян України, яка підтримана постановою Верховної Ради України від 21 грудня 1993 року [3], Законах України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" [4], "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" [5], "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" [6], "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" [7], "Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ та їх соціальний захист" [8] та інших нормативно-правових актах. Однак вчені по-різному визначають обсяг соціального забезпечення та соціального захисту. Одні вважають, що ці соціально-економічні заходи спрямовані на відшкодування втраченого заробітку, інші - що спрямовані на забезпечення непрацездатних, хворих, та сімей із дітьми. Основними видами відносин, які складають соціальне забезпечення, є пенсійні відносини та соціальне страхування. Таким чином, щоб визначити поняття "соціальний захист", необхідно проаналізувати висновки вчених, які досліджували близьку за значенням категорію - "соціальне забезпечення".

За визначенням В.С. Андрєєва - право соціального забезпечення - це "система правових норм, встановлених державою, які регулюють пенсійні та деякі інші відносини щодо забезпечення літніх громадян, та в разі непрацездатності, державну допомогу сім'ям з дітьми, а також

тісно пов'язані з ними процедурні відносини зі встановлення юридичних фактів і з вирішення спорів" [9, с.35].

Так, Л.В. Забелін під соціальним забезпеченням розуміє частину заробітної плати робітничого класу, а також сукупність окремих актів, заходів, настанов, тобто діяльність людей, спрямовану на підтримання стабільності майнового становища пролетаріату при настанні тих небезпек, які йому загрожують [10, с.47].

Н.А. Семашко під соціальним забезпеченням розуміє ті види матеріальних благ та послуг, що отримали громадяни від суспільства у безоплатному порядку (медичне обслуговування, пенсії і допомоги з держбюджету, система заходів санаторно-курортного обслуговування, забезпечення членів кооперативно-колгоспних організацій через фонди суспільного споживання, забезпечення з коштів громадських організацій і системи взаємодопомоги тощо) [11, с.31].

Р.І. Іванова визначає соціальне забезпечення як форму розподілу, яка гарантує громадянам на умовах, встановлених в законі, нормальний рівень життєвого і культурного стандарту шляхом винагороди за працю в старості, при втраті працездатності та годувальника, з метою охорони здоров'я, материнства та дитинства, при потребі в інших видах соціальної захищеності, шляхом справедливого розподілу державою при участі громадських організацій і трудових колективів, фондів соціального забезпечення, що утворюються без усяляких вирахувань із заробітку трудящих в основному за рахунок необхідного продукту суспільства [12, с.22].

Аналізуючи вищезазначені положення, доходимо висновку, що точки зору науковців із цього питання можна згрупувати в три групи. Перша до соціального забезпечення відносить заходи, що пов'язані тільки з соціальним страхуванням найманих працівників. Друга - тільки ті заходи, які пов'язані з забезпеченням матері і дитини, громадян у старості і в разі непрацездатності. Третя включає в обсяг поняття соціального забезпечення всю сукупність соціально-економічних заходів по наданню благ із суспільних фондів споживання, що утворюються державою за рахунок суспільства, та спрямовані на відшкодування громадянам втраченого заробітку у випадку настання непрацездатності поза прямим зв'язком з результатами їх праці.

Тлумачний словник дає зміст терміну "захист" як оборону від неприємних дій [13]. У широкому смислі, соціальний захист - це самостійний напрям соціальної політики держави, який являє собою комплекс заходів, що спрямовані на забезпечення належного рівня життєдіяльності суспільства. А під "забезпеченням" розуміється постачання чогось у достатній кількості, задоволення кого-, та що-небудь у якісь потребах [13]. Отже, забезпечення складається в основному з таких дій, як постачання та задоволення, що охоплюється поняттям "підтримка", та служить складовою поняття "захист". А захист включає в себе поряд із цим, ще й охоронну функцію держави,

яка укладається в утворенні і приведенні в дію у випадку необхідності комплексу правових заходів, що забезпечують реалізацію заходів із соціального забезпечення.

В міжнародному праві основним документом, у якому йдеться про соціальний захист, є Конвенція Міжнародної Організації праці, № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення, яка вступила в силу в 1955 році. Конвенція визначає дев'ять видів соціального захисту, серед них такі як: медичне обслуговування, допомоги по безробіттю, пенсії за віком, допомоги за інвалідністю, за втратою годувальника та інші.

Однак, не зважаючи на цей документ, зміст соціального захисту по-різному розглядається вченими. Іноді до нього включають все, що стосується соціальних умов існування людини, іноді вузько, приводячи його до питань пенсійного забезпечення та турботи про непрацюючих громадян. На нашу думку, соціальний захист складається із правотворчої діяльності державних органів щодо видання норм права, у яких закріплюється: коло осіб, які користуються правом на соціальний захист; об'єктивні обставини, що приводять у дію механізм соціального захисту; джерела фінансування; об'єм соціальних виплат; особливі види, форми і способи надання заходів соціального захисту; порядок здійснення і захисту соціально-економічних та соціально-культурних прав, а також відповідальність у випадку їх порушення, та з правозастосовчої діяльності державних органів із практичної реалізації заходів соціального захисту, а також з приведення в дію правоохоронних механізмів у випадку порушення соціально-економічних і соціально-культурних прав, нормальне функціонування яких гарантовано та спрямовано на відшкодування збитків, завданих правопорушенням.

Проведення в Україні програми структурної перебудови та перехід до ринкових відносин потребують створення такої системи соціального захисту населення, яка би спиралась на цілісну, збалансовану базу економічних, політичних і законодавчих заходів, здатних забезпечити належний рівень життєдіяльності суспільства. При цьому мається на увазі, що рівень соціального захисту визначається не тільки розміром грошових виплат і компенсацій, але ще й захистом від безробіття, досягненням соціальної стабільності, розвитком сектора соціальних послуг, адаптацією населення до умов ринку.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що соціальне забезпечення є складовою частиною соціального захисту, але це ні в якому разі не применшує його значення. Зараз потрібно, не звертаючи уваги на тру-

дноші, які є невід'ємною частиною перехідного періоду, закладати основи майбутньої системи соціального захисту, що перетворить державу з "опікуна" в партнера суспільства по забезпеченню соціального захисту його громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // ВВР України. -1996. -№ 30. -Ст.141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права // Права людини, міжнародні договори України, декларації, документи -К., 1992.
3. Концепція соціального забезпечення населення України // ВВР України. -1994. -№ 6. -Ст.32.
4. Закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28.01.1999 р., № 796-ХІІ // ВВР України -1991. -№ 16. -Ст.200 (із змінами і доповненнями Закону України від 19.12.1999 р., № 2001-ХІІ // ВВР України. -1992. -№ 13. -Ст.178).
5. Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" від 20.12.1991 р., № 2011-ХІІ // ВВР України. -1992. -№ 15. -Ст.190.
6. Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" від 22.10.1993 р., № 3551-ХІІ // ВВР України. -1993. -№ 45. -Ст.425.
7. Закон України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" від 23.09.1997 р., № 540/97-ВР // ВВР України. -1997. -№ 50. -Ст.302.
8. Закон України "Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ та їх соціальний захист" від 24.03.1998 р., № 203/98-ВР // ВВР України. -1998. -№ 40. -41. -Ст.249.
9. Андреев В.С. Право социального обеспечения в СССР: Учебное пособие. -М.: Юрид. лит., 1987.
10. Забелин Л.В. Теория социального обеспечения. -М., 1924. -116 с.
11. Семашко Н.А. Право на социальное обеспечение. -М., 1938. -96 с.
12. Иванова Р.И. Правоотношения по социальному обеспечению в СССР. -М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. -176 с.
13. Толковый словарь русского языка Люд ред. Д.Н. Ушакова -М. «Терра», 1996. -Т.2.

Надійшла до редакції 05.07.2003

КЛЕМПАРСКИЙ М.М. СООТНОШЕНИЕ ТЕРМИНОВ "СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА" И "СОЦИАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ" В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ УКРАИНЫ

Исследованы особенности и пути дальнейшего развития понятий "социальная защита" и "социальное обеспечение" в законодательстве государства

KLEMPARSKY N.N. PARITIES OF CONCEPTS "SOCIAL PROTECTION" AND "SOCIAL SECURITY" IN THE LEGISLATION OF UKRAINE

Features and ways of the further development of concepts "social protection" and "social security" to the legislation of the state are investigated.